

บทคัดย่อ

ในการศึกษาโครงการวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการภัยน้ำท่วม โดยชุมชนบ้านหาดสวนยา อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสถานการณ์ ปัญหาน้ำท่วมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนบ้านหาดสวนยา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (2) เพื่อศึกษาวิธีการรับมือกับภัยน้ำท่วมที่ผ่านมาของชุมชน (3) เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการภัยน้ำท่วมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสมผสานกับวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก จัดเวที สนทนากลุ่ม การศึกษาดูงาน การสำรวจพื้นที่ รวมทั้งการปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหา หาทางออกร่วมกันของคนในชุมชน

จากการศึกษาพบว่าบ้านหาดสวนยาเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำมูลด้านล่างของสะพานกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปีฝั่งอำเภวารินชำราบซึ่งมีนายวิชิต โกศลวิตร เป็นผู้มาบุกเบิกพื้นที่ในชุมชนเป็นคนแรก ประมาณปีพ.ศ.2480 ต่อมาจึงมีชาวบ้านเริ่มเข้ามาอยู่ โดยประกอบอาชีพหลักคือการปลูกยาสูบ บริเวณที่โล่งใกล้กับแม่น้ำมูล เมื่อสมัยก่อนยังไม่มีการดูแลรักษาทำให้บริเวณริมฝั่งแม่น้ำมีหาดทรายสวยงาม จึงเรียกชุมชนนี้ว่าหาดสวนยา ที่ดินส่วนใหญ่ในหมู่บ้านไม่มีเอกสารสิทธิ์ มีพื้นที่อยู่อาศัยประมาณ 29 ไร่ มีบ้านเรือนอยู่ 95 หลังคาเรือนมีจำนวนครัวเรือน 149 ครัวเรือนซึ่งมีครอบครัวซ้อนกันอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน มีประชากร 370 คนเป็นชาย 175 คน หญิง 195 คน อาชีพหลักของคนในชุมชนคือ การรับจ้างทั่วไปในเขตตัวเมืองอุบลราชธานี บ้านหาดสวนยาจะเป็นกลุ่มหมู่บ้านแรกๆที่ถูกน้ำท่วม พื้นที่จะถูกน้ำท่วมเป็นประจำแทบทุกปีในอดีตน้ำจะท่วมเร็วไปเร็ว ไม่ท่วมนานเท่าปัจจุบันซึ่งบางปี ชุมชนต้องรอน้ำลดในศูนย์พักพิงริมถนน 2-3 เดือนจึงจะได้อพยพกลับเข้าสู่บ้านเรือนของตน

เมื่อประสบภัยน้ำท่วม สิ่งแรกที่ชาวบ้านมีการจัดการคือการอพยพ ขนย้ายสิ่งของ ซึ่งการขนย้ายมักจะดำเนินการกันเองโดยชุมชนจะร่วมด้วยช่วยกันในการขนย้ายสิ่งของต่างๆ มีการจัดตั้งกลุ่มช่วยเหลือกันเองในชุมชน มีการจัดหาเรือกันเองก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน บางส่วนก็ทำการจ้างเช่ารถยนต์และแรงงานของเพื่อนบ้านมาช่วยเหลือ รถขนย้ายส่วนใหญ่จะเป็นของหน่วยงานราชการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จะสร้างศูนย์พักพิงส่วนใหญ่ที่ริมถนนซึ่งไม่ไกลจากชุมชนเพื่อสะดวกในการเข้าไปดูแลบ้านเรือนระหว่างน้ำท่วมโดยใช้เรือในการสัญจร

สำหรับรูปแบบในการบริหารจัดการน้ำท่วมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนได้มีการทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมของชุมชนเข้าไปบรรจุในแผนของบประมาณสนับสนุนจากเทศบาล มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านภัยพิบัติของชุมชนโดยอาสาสมัครแบ่งเป็นฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายปฐมพยาบาล ฝ่ายเฝ้าระวังและเตือนภัย ฝ่ายดูแลของบริจาค ฝ่ายกู้ภัยและอพยพ ฝ่ายศูนย์พักพิง โดยแต่ละฝ่ายได้ระดมบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนเมื่อปฏิบัติการช่วงเกิดภัยพิบัติจะลดความสับสนวุ่นวายได้ ในการระดมความคิดเห็นพบว่าสิ่งที่ชุมชนต้องการมากที่สุดคือบ้านลอยน้ำ แต่เนื่องจากข้อจำกัดของระยะเวลา การระดมงบประมาณ และแรงงาน จึงยังไม่ได้ปฏิบัติการ ทำได้เพียงการออกแบบแปลนบ้านลอยน้ำเพื่อทำการจัดสร้างต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารจัดการภัยน้ำท่วม การมีส่วนร่วม บ้านหาดสวนยา

Methods of Flood Management by Ban Hat Suan Ya Community, Warin Chamrap, Ubon Ratchathani

กัญญา จีงวิมุตติพันธ์, อมต ยอดคุณ, กรกัญญา เหล่าสกุล, สุรเชษฐ์ ก้อนจันทร์,
ศรัณย์ วิสเพ็ญ, สุรเชษฐ์ ก้อนจันทร์

vimuti.kj@gmail.com

Abstract

This research was aimed (1) to study flood situations and problems that have long affected Ban Hat Suan Ya community in Warin Chamrap, Ubon Ratchathani, (2) to study the community's previous methods of dealing with flood disasters, and (3) to seek methods of flood disaster management that involve communal participation. A combination of qualitative research and participatory action research (PAR), this research collected data from in-depth interviews, organized forums, focused groups, field trips, field surveys, and the community's collective practices on flood management strategies.

The study found that Ban Hat Suan Ya is a community located alongside the Mon River beneath the Rattanakosin Bicentennial Bridge on the side of Warin Chamrap District. It was first settled by Wichit Kosanwisai around 1937 (BE 2480). Later other people moved into the area and earned their livelihood by planting tobacco in the open areas near the Mon River. In the old days, there was no sand dredging, so the beach along the river was beautiful, hence the name of the community in English *Suan Ya Beach*. Most of the lands in the community had no titles. The residential area covered 29 *rais* (one rai is equal to 1,600 square meters) with 95 houses and 149 households. Many households lived in one house. The total number of the population was 370 comprising of 175 males and 195 females. The main occupation of the villagers is general employees in the city of Ubon Ratchathani. In almost every year, Ban Hat Suan Ya is one of the first communities affected by flooding. In the past, when the community was inundated, the floodwater rose and went quickly. In recent years, however, the floodwater stayed in the community for a longer period of time. As a result, Ban Hat Suan Ya residents needed to stay in roadside shelters for two to three months for the floodwater to go down before they could evacuate back home.

When faced with flood disasters, the first thing that Ban Hat Suan Ya villagers did was moving their belongings out of their houses. While they helped each other with the moving, they organized a help group. They prepared boats for evacuation by themselves before seeking help from government agencies. Some villagers rented a truck and hired their neighbors for help. Most of the moving trucks belonged to government agencies and local administration organizations. Ban Hat Suan Ya residents also set up a roadside shelter center not far from their community. This made it convenient for them to commute back by boats to look after their flooded house.

As for community-based flood management methods, Ban Hat Suan Ya community made flood prevention plans and included them in a budget proposal to the municipal. The community also formed a flood disaster prevention committee (a group of volunteers). The committee was divided into small units: administration, first aid, flood monitoring and warning, donation, rescue and evacuation, and shelter center. Each partner has identified a clear role during the disaster will reduce the chaos. In a brainstorming session to find out what the community needs most is a floating home. However, due to the limitations of time. Raising funds and labor We are not operating Only flange design floating home for the next creation.

Keywords: flood disaster management, participation, Ban Hat Suan Ya